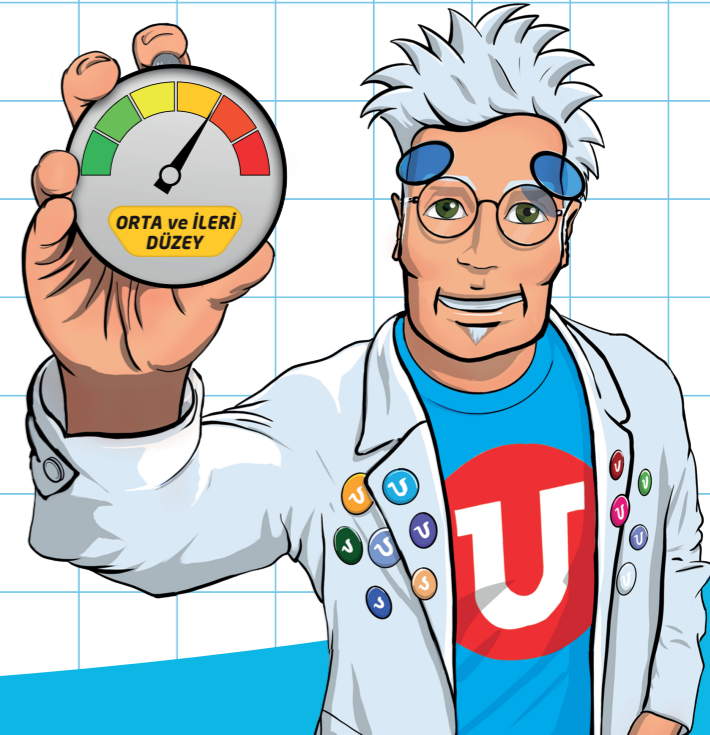

5.ÜNİTE

U

AYT Orta ve İleri Düzey Fizik Soru Bankası

Radyoaktivite

ABONE
OL

TAMER YALÇIN

RADYOAKTİVİTE

Kararlı ve Kararsız Atomların Özellikleri

Alfa (α) Bozunumu

β^- Bozunumu

β^+ Bozunumu

Gama (γ) Bozunumu

Nükleer Fisyon

Nükleer Füzyon

**Radyasyonun Canlılar
Üzerindeki Etkileri**

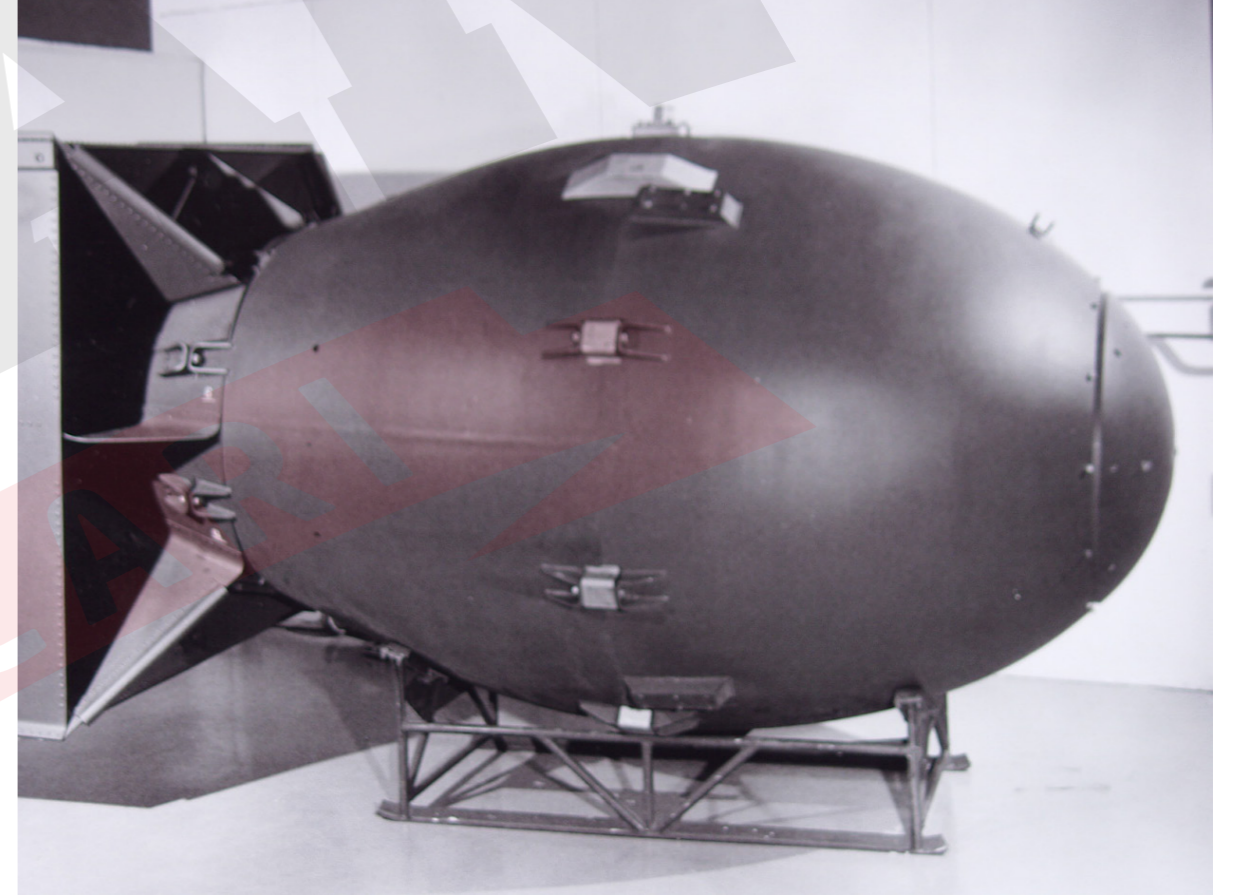
Radyoaktivite

→ Ayt'de
son üç yılda iki
soru geldi. (2018-2019)

Radyoaktivite

- Atom çekirdeğinin tanecik veya ışına yayarak parçalanmasıdır.
- Açığa çıkan enerjiye radyasyon enerjisi denir.
- Kendiliğinden veya dışarıdan bir etkiyle çekirdeği bozunuma uğrayabilen atom çekirdeklerine radyoaktif çekirdek denir.

Atom Bombası

Örnek:

Radyoaktivite ile ilgili;

- I. Kendiliğinden veya dışarıdan bir etkiyle bozunuma uğrayan atom çekirdeğine radyoaktif çekirdek denir.
- II. Radyoaktiflikte ortaya salınan enerjiye radyasyon denir.
- III. Radyoaktif bozunma dış etkiyle gerçekleşirse yapay radyoaktiflik oluşur.

yargılarından hangileri doğrudur?

A) Yalnız I

B) I ve II

C) I ve III

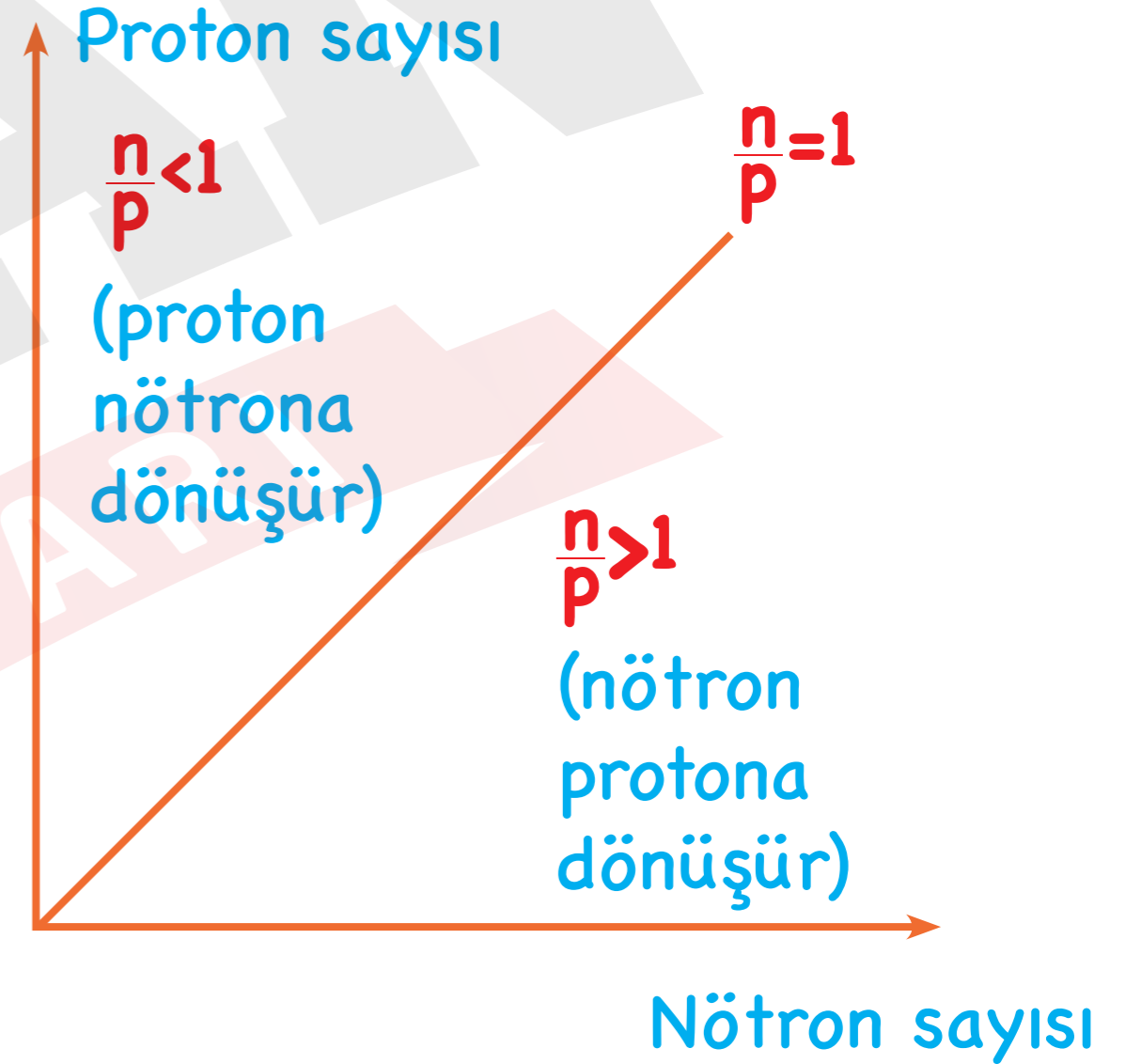
D) II ve III

E) I, II ve III

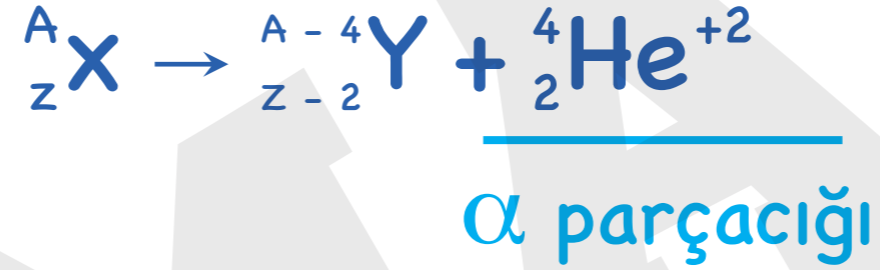

Kararlı ve Kararsız Atomların Özellikleri

- Çekirdekteki proton ve nötronları bir arada tutan enerjiye **bağlanma enerjisi** adı verilir.
- Nükleon başına düşen bağlanma enerjisi büyük olan çekirdeklere **kararlı çekirdek** denir. Bağlanma enerjisi küçük olan çekirdeklere ise **kararsız (radyoaktif) çekirdek** denir.

Alfa (α) Bozunumu

- Atom enerjisinin bir kısmı α parçacığının kinetik enerjisine dönüştüğünden atomun enerjisi azalır.
- Uranyum, toryum, radyum, aktinyum gibi elementlerde görülür.

Örnek:

Radyoaktif bir bozunmadaki;

- Çekirdek kütle kaybeder.
- Yeni element oluşur.
- Parçacık elektronlarını yitirmiş iki proton ve iki nötrondan oluşur.

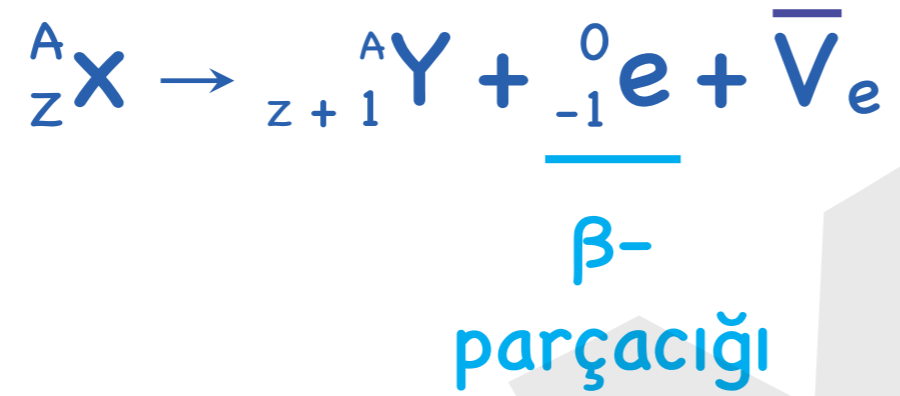
özelliklere göre bozunma çeşidi aşağıdakilerden hangisidir?

- A) alfa ışınması
- B) beta ışınması
- C) gama ışınması
- D) nötron yakalama
- E) pozitron

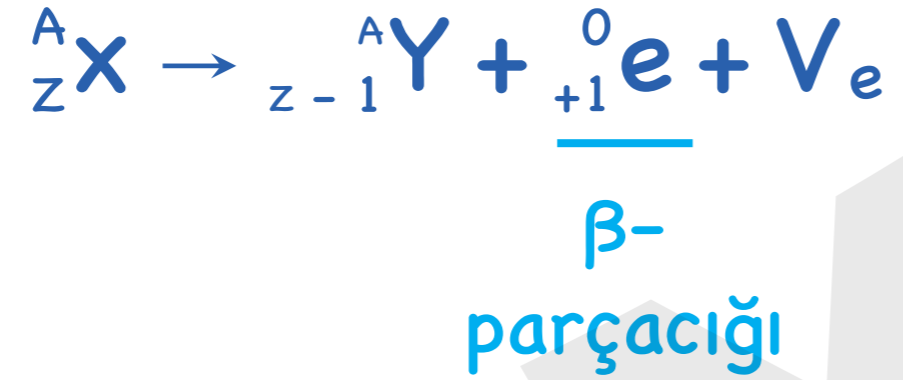
β^- BOZUMU

- $\frac{n}{p} > 1$ olan çekirdeklerde görülür.
- Nötron; proton, elektron ve anti-nötrinoya dönüşür.
- Toplam enerji korunur, atom çekirdeğinin enerjisi azalır.

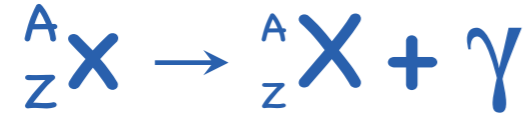
β^+ BOZUMU

- $\frac{n}{p} < 1$ olan çekirdeklerde görülür.
- Proton; nötron, pozitron ve nötrinoya dönüşür.
- Toplam enerji korunur, atom çekirdeğinin enerjisi azalır.

Gama (γ) Bozunumu

- Toplam enerji korunur. Çekirdeğin enerjisi azalır.

Örnek:

Gama ışıması ile ilgili,

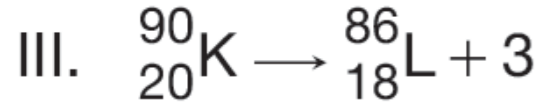
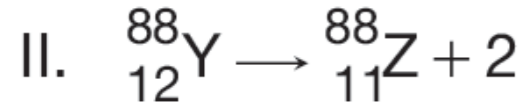
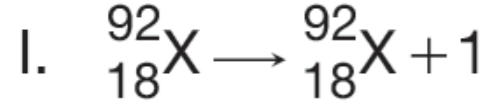
- I. kütle numarası azalır.
- II. atom numarası değişmez.
- III. çekirdek enerjisinin bir kısmını foton olarak salar.

yargılarından hangileri doğrudur?

- A) Yalnız II   B) I ve II   C) I ve III
D) II ve III   E) I, II ve III

Örnek:

Aşağıdaki denklemlerde bazı radyoaktif bozunmalar verilmiştir.

Bu numaralandırılmış radyoaktif bozunmalar aşağıdakilerden hangisinde doğru verilmiştir?

	1	2	3
A)	alfa	beta	gama
B)	alfa	gama	beta
C)	beta	gama	alfa
D)	gama	beta	alfa
E)	gama	alfa	beta

Örnek:

${}^a_bX$ radyoaktif elementi;

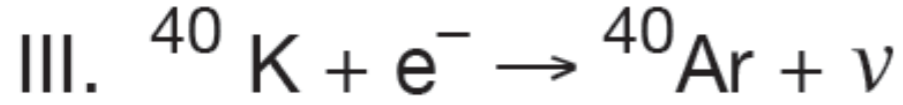
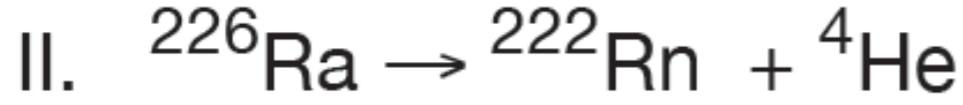
- I. Gama
- II. Alfa
- III. Beta

ışımalarından hangilerini tek başına yaparsa oluşan ürün çekirdeğinin sembolik gösterimi aynı olur?

- A) Yalnız I   B) Yalnız II   C) Yalnız III
D) I ve III   E) II ve III

Örnek:

Bazı radyoaktif bozunma eşitlikleri aşağıda verilmiştir.

Bu radyoaktif bozunmalardan hangileri alfa bozunmasıdır?

A) Yalnız I

B) Yalnız II

C) Yalnız III

D) I ve II

E) I ve III

Örnek:

Radyoaktif bozunmalarda genel kurallar;

- I. Atom numarası toplamı, eşitliğin iki tarafında da aynı olmalıdır.
- II. Kütle numarası toplamı, eşitliğin her iki tarafında da aynı olmalıdır.

şeklindedir.

Radyoaktif bozunma türlerinden hangisinde bozunan çekirdek ile oluşan ürün çekirdeğinin kütle numaraları birbirinden farklıdır?

- A) Gama bozunması
- B) Alfa bozunması
- C) Elektron yakalama
- D) β^+ bozunması
- E) β^- bozunması

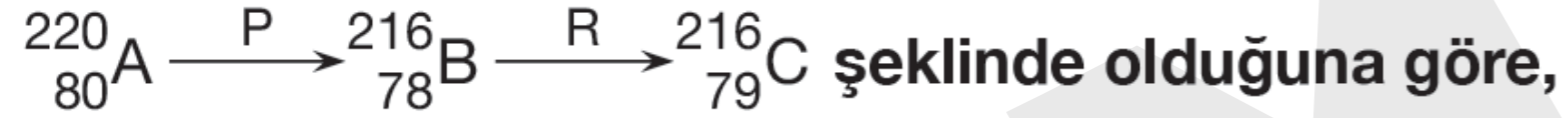

Örnek:

Kararsız ${}^{220}_{80}\text{A}$ çekirdeği, peş peşe gerçekleşen iki radyoaktif bozunma sonucunda ilk olarak ${}^{216}_{78}\text{B}$, sonra da ${}^{216}_{79}\text{C}$ çekirdeğine dönüşüyor.

Bozunma zinciri,

P ve R bozunmaları sırasındaki ışımalar aşağıdakilerden hangisinde doğru verilmiştir?

	P	R
A)	α	α
B)	α	β^-
C)	α	β^+
D)	β^-	β^+
E)	β^+	β^-

Örnek:

Bir radyoaktif çekirdek kendiliğinden alfa (α), beta (β) ve gama (γ) bozunmalarına uğrar.

Buna göre; α , β , γ ışınları için,

- I. manyetik alan içinde sapabilmeleri,
- II. elektrik yüküne sahip olmaları,
- III. momentuma sahip olmaları

ifadelerinden hangileri ortak özelliştir?

A) Yalnız I

B) Yalnız II

C) Yalnız III

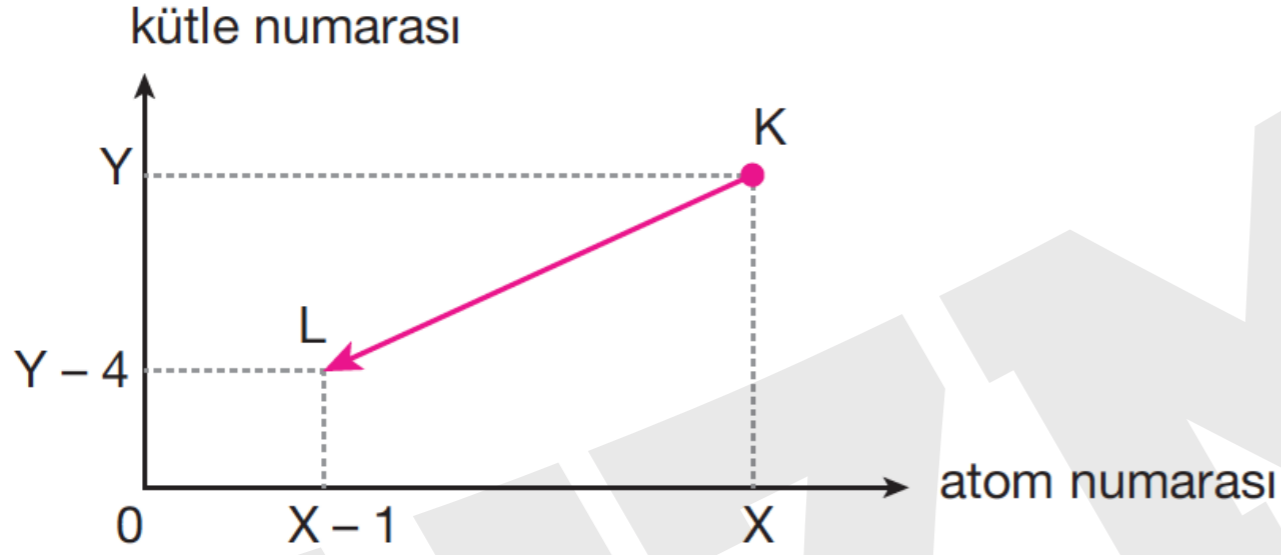
D) I ve II

E) I ve III

Örnek:

Radyoaktif K çekirdeği yaptığı bozunmalar sonucunda şekil-
deki gibi kütle numarası ve atom numarası değişerek L çekir-
değine dönüşmektedir.

Buna göre, K çekirdeği L çekirdeğine dönüşürken,

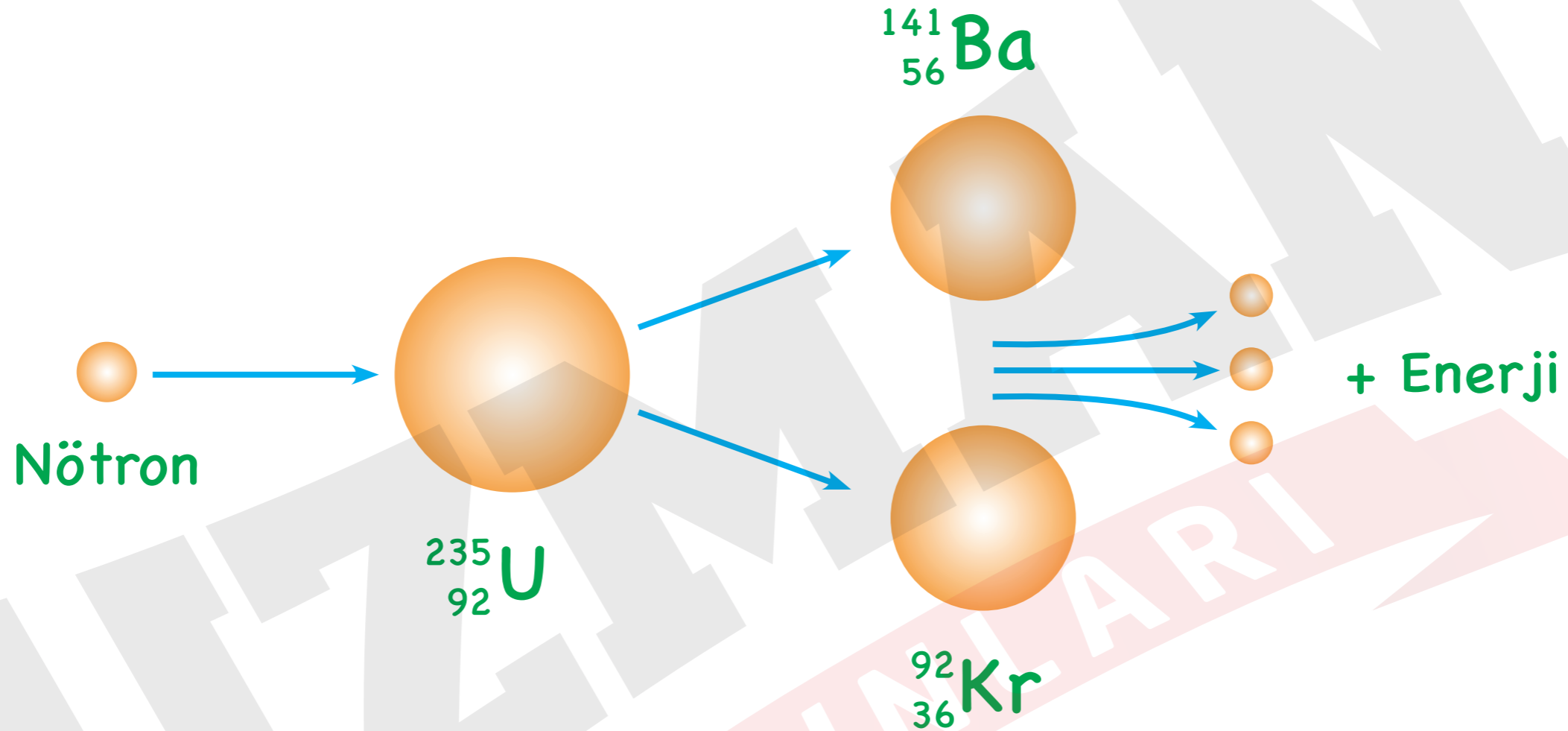
- I. α
- II. β^-
- III. β^+

ışınlarından hangilerini yapmaktadır?

- A) Yalnız I
- B) Yalnız II
- C) Yalnız III
- D) I ve II
- E) I ve III

Nükleer Fisyon

- Nötronlarla bombardıman edilen ağır atom çekirdeğinin parçalanarak daha hafif iki veya daha fazla farklı çekirdeğe bölünmesine **fisyon** denir.

Örnek:

Nükleer santralin çalışma sistemi aşağıdaki basamaklarda verilmiştir.

- I. Nehir, göl veya deniz suyu alınarak reaktöre pompalanır.
- II. Reaktör içindeki kontrol çubukları nükleer yakıtı tetikleyen nötronları sınırlar.
- III. Kontrol çubukları ve basınçlı su ile füzyon reaksiyonu kontrol edilir.
- IV. Açığa çıkan enerji suyun buharlaştırılmasında kullanılır.
- V. Yüksek basınçtaki su, buhar türbinlerini döndürerek elektrik enerjisi elde edilir.

Buna göre, yukarıda verilen işlemlerden hangisinde yanlışlık yapılmıştır?

- A) I   B) II   C) III   D) IV   E) V

Örnek:

Nükleer reaktörler ile ilgili;

- I. İlk reaktör 1942 yılında ABD'de kurulmuştur.
- II. Nükleer yakıtların taşınması bazı riskler oluşturur.
- III. Reaktörlerdeki en önemli sorun sıcak su oluşumudur.

yargılarından hangileri doğrudur?

A) Yalnız II

B) I ve II

C) I ve III

D) II ve III

E) I, II ve III

Örnek:

Radyoaktivite ile ilgili;

- I. Sihirli sayılar 2, 8, 20, 28, 50, 82 ve 120'dir.
- II. Radyasyon enerjisinin kullanım alanlarına atom bombası örnek olamaz.
- III. Çekirdekdeki proton ve nötronu bir arada tutan enerjiye bağlama enerjisi denir.

yargılarından hangileri doğrudur?

A) Yalnız II

B) I ve II

C) I ve III

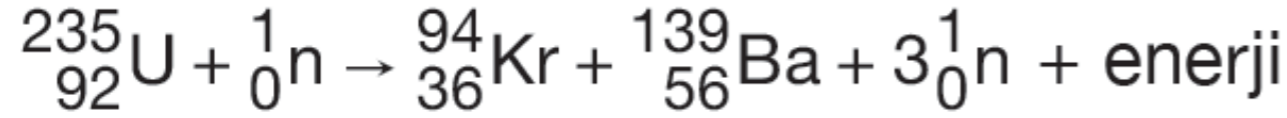
D) II ve III

E) I, II ve III

Örnek:

Atom bombası reaksiyonu aşağıdaki gibidir.

Buna göre;

- I. ${}_{92}^{235}\text{U} + {}_0^1\text{n} \rightarrow {}_{40}^{100}\text{Zr} + {}_{52}^{135}\text{Te} + {}_0^1\text{n} + \text{enerji}$
- II. ${}_{92}^{235}\text{U} + {}_0^1\text{n} \rightarrow {}_{38}^{90}\text{Sr} + {}_{54}^{144}\text{Xe} + 2{}_0^1\text{n} + \text{enerji}$
- III. ${}_{92}^{235}\text{U} + {}_0^1\text{n} \rightarrow {}_{36}^{86}\text{Kr} + {}_{56}^{138}\text{Ba} + 12{}_0^1\text{n} + \text{enerji}$

reaksiyonlarından hangileri atom bombası reaksiyonu ile nükleer enerji tepkimeleri cinsinden ilişkilendirilebilir?

A) Yalnız I

B) Yalnız II

C) Yalnız III

D) I ve II

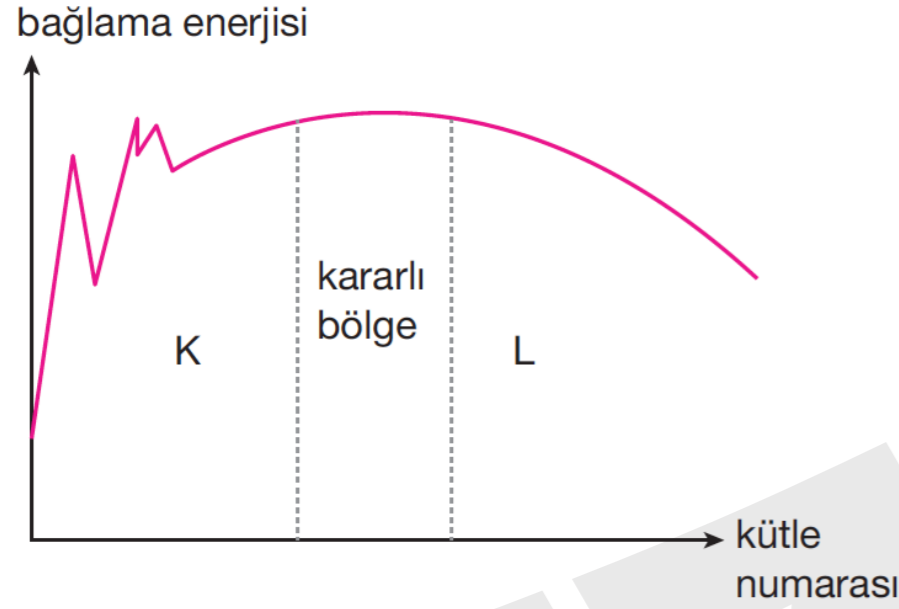
E) I, II ve III

Örnek:

Bir radyoaktif elementin çekirdeğinin ortalama bağlama enerjisinin kütle numarasına bağlı grafiği şekildeki gibidir.

Buna göre;

- I. K bölgesindeki radyoaktif elementin kararlı bölgeye geçmesi için füzyon olayı gerçekleştirilmelidir.
- II. L bölgesindeki radyoaktif elementin kararlı bölgeye geçmesi için fisyon olayı gerçekleştirilmelidir.
- III. L bölgesindeki radyoaktif elementin kararlı bölgeye geçmesi için γ ışıması yapılmalıdır.

yargılarından hangileri doğrudur?

- A) Yalnız I   B) Yalnız II   C) Yalnız III
D) I ve II   E) I ve III

Nükleer Füzyon

Döteryum

Tritiyum

- Çok yüksek sıcaklıklarda atom numarası küçük olan atom çekirdeklerinin daha ağır çekirdekleri oluşmasına **füzyon** denir.

Örnek:

İki hafif kütleli çekirdeği birleştirerek daha büyük kütleli ve daha kararlı çekirdeğe dönüştürmektedir.

Yukarıda tanımlanan kavram aşağıdakilerden hangisidir?

A) Fisyon

B) Füzyon

C) Radyasyon

D) Reaktör

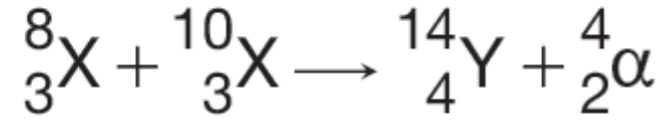
E) Nükleer

YAYINLARI

Örnek:

İki X atomunun çekirdeği birleşerek Y atom çekirdeğine dönüşümünde;

füzyon tepkimesi sonucunda enerji açığa çıkmaktadır.

Buna göre,

- I. ${}^{14}_4\text{Y}$ çekirdeğinin ${}^8_3\text{X}$ çekirdeğinden daha kararlı olmalı,
- II. ${}^{14}_4\text{Y}$ çekirdeğinin ${}^{10}_3\text{X}$ çekirdeğinden daha kararlı olmalı,
- III. ${}^{10}_3\text{X}$ çekirdeğinin ${}^8_3\text{X}$ çekirdeğinden daha kararlı olmalı

şartlarından hangileri sağlanırsa tepkime gerçekleşebilir?

A) Yalnız III

B) I ve II

C) I ve III

D) II ve III

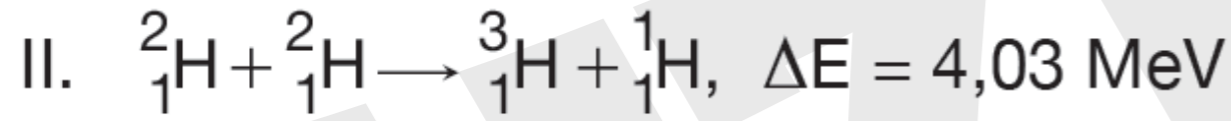
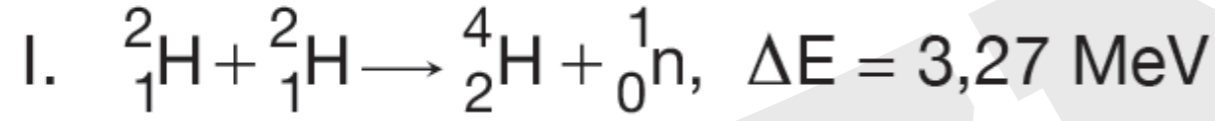
E) I, II ve III

Örnek:

Füzyon reaksiyonlarında ortaya çok büyük enerji çıkar. Kontrollü füzyon reaksiyonlarında enerjinin dışında sınırsız döteryum kaynağı olması ve çevre dostu olması özellikleri de yer alır.

Buna göre,

denklemlerinden hangileri füzyon reaksiyonlarına örnek olabilir?

A) Yalnız I

B) Yalnız II

C) Yalnız III

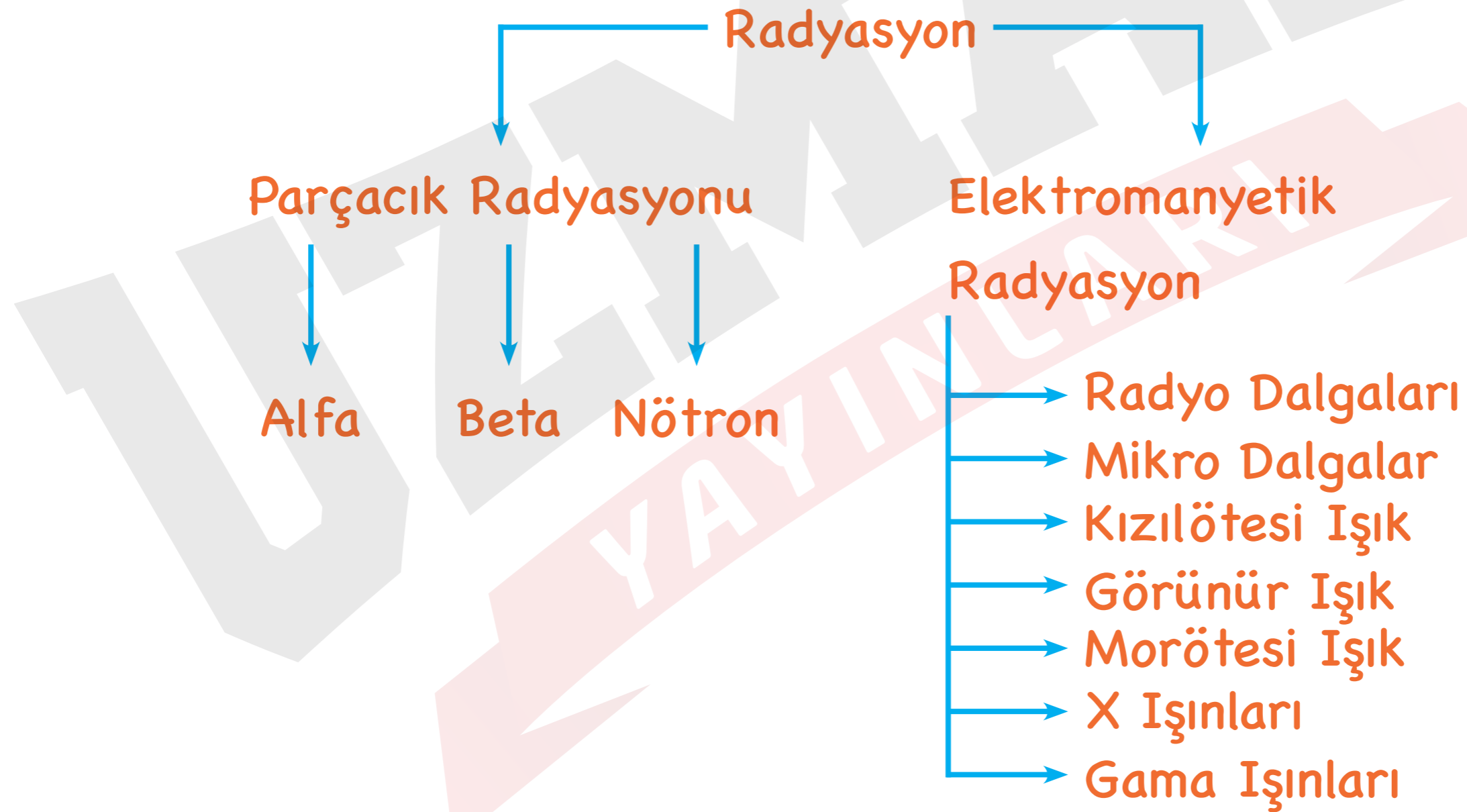
D) I ve II

E) I, II ve III

Radyasyonun Canlılar Üzerindeki Etkileri

- Atomdan elektron koparabilen radyasyona **iyonlaştırıcı radyasyon** denir.
- İyonlaştırıcı radyasyon çekirdekten yayımlanıyorsa γ , yörüngelerden yayımlanıyorsa x ışını şeklindedir.

Örnek:

Radyasyondan korunmak için;

- I. Okuma lambası olarak tasarruflu denilen halojen ve floresan lamba kullanmak
- II. Saç kurutma makinelerini uzun süre kullanmamak
- III. Cep telefonuyla konuşurken kulaklık kullanmak

işlemlerinden hangileri uygulanabilir?

A) Yalnız III

B) I ve II

C) I ve III

D) II ve III

E) I, II ve III

Örnek:

Radyasyon enerjisi;

- I. hastalık teşhisi,
- II. elektrik üretimi,
- III. akarsularda debi ölçümü

işlemlerinden hangilerinde kullanılmaktadır?

- A) Yalnız I   B) I ve II   C) I ve III
D) II ve III   E) I, II ve III